

Науково-методичний апарат протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону

The scientific and methodical apparatus for combating illegal migration in the area of responsibility of the border detachment

Юрій Михайлюк ^A

Corresponding author: ад'юнкт, e-mail: mihailukuo01@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4926-4886

Олег Башнянин ^A

старший викладач кафедри, e-mail: oleg.bashnyanin@icloud.com, ORCID: 0000-0002-0427-9526

Yurii Mykhailiuk ^A

Corresponding author: PhD student, e-mail: mihailukuo01@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4926-4886

Oleh Bashnyanyn ^A

Senior Teacher of the Department, e-mail: oleg.bashnyanin@icloud.com, ORCID: 0000-0002-0427-9526

^A Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Київ, Україна

^A National Academy of the State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, Ukraine

Received: September 7, 2024 | Revised: October 20, 2024 | Accepted: October 31, 2024

DOI: 10.33445/sds.2024.14.5.4

Мета роботи: розробка науково-методичного апарату вибору раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань в умовах ймовірного сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Метод: математичні моделі та методи.

Результати дослідження: сформовано систему показників і критеріїв визначення стану протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності органу охорони державного кордону; обґрунтовано модель вибору раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань в умовах ймовірного сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону; розроблено методику прогнозування можливих сценаріїв обстановки на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Теоретична цінність дослідження: даний науково-методичний апарат дозволяє з достатньою адекватністю запровадити основні підходи щодо протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Цінність дослідження: дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо вибору та подальшого формування раціонального варіанту застосування прикордонних підрозділів прикордонного загону у відповідності до конкретних сценаріїв розвитку обстановки, що дозволить гарантувати забезпечення ефективної протидії нелегальній міграції на конкретних ділянках відповідальності.

Майбутні дослідження: у ході подальших досліджень доцільно опрацювати рекомендації штабу прикордонного загону щодо ефективної протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності.

Тип статті: теоретична.

Purpose: the development of a scientific and methodological apparatus for choosing a rational option for the use of a border unit to perform tasks in the conditions of a probable scenario of the development of the threat of illegal migration in the area of responsibility of the border detachment.

Method: mathematical models and methods.

Findings: a system of indicators and criteria for determining the state of combating illegal migration in the area of responsibility of the state border protection body was formed; the model for choosing a rational option for the use of a border unit to perform tasks in the conditions of a probable scenario of the development of the threat of illegal migration in the area of responsibility of the border detachment is substantiated; a method of forecasting possible scenarios of the situation in the area of responsibility of the border detachment was developed.

Theoretical implications: this scientific and methodological apparatus allows to implement with sufficient adequacy the main approaches to countering illegal migration in the area of responsibility of the border detachment.

Value: it allows making informed decisions regarding the selection and further formation of a rational option for the use of border units of the border detachment in accordance with specific scenarios of the development of the situation, which will guarantee the provision of effective countermeasures against illegal migration in specific areas of responsibility.

Future research: in the course of further research, it is advisable to work out the recommendations of the headquarters of the border detachment regarding effective countermeasures against illegal migration in the area of responsibility.

Papertype: theoretical.

Ключові слова: загрози, спроможності, управління, планування, безпека державного кордону, прикордонна безпека, оперативно-службова діяльність, нелегальна міграція.

Key words: threats, capabilities, management, planning, security of the state border, border security, operational service activity, illegal migration.

Вступ

Вторгнення російських військ в Україну, введення воєнного стану та проведення загальної мобілізації призвело до збільшення спроб незаконного перетину державного кордону поза

пунктами пропуску. Потенційними порушниками державного кордону є громадяни України – особи чоловічої статі призовного віку (18-60 років) що мають на меті ухилення від призову на військову службу під час мобілізації.

Особливістю у тактиці дій осіб – ухиянтів при незаконному перетинанні державного кордону є те, що на відмінну від “класичних” нелегальних мігрантів (іноземців, осіб без громадянства) громадяни України добре орієнтуються на місцевості та в більшості випадків не потребують послуг організаторів та пособників у їх незаконному переміщенні. Також, проблемним питанням у процесі організації заходів щодо протидії зазначеним правопорушенням є відмова суміжної сторони від передачі громадян України представникам ДПСУ на підставі звернень затриманих осіб про надання їм притулку та статусу біженця.

Теоретичні основи дослідження

Даний науково-методичний апарат дозволяє з достатньою адекватністю запровадити основні підходи щодо протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Постановка проблеми

Статистичні дані вказують на недостатню протидію зазначеним видам правопорушень в прикордонній сфері. Запропонований науково-методичний апарат дає можливість штабу прикордонного загону ефективно побудувати роботу щодо зниження рівня нелегальної міграції на ділянці відповідальності.

Результати

1. Формування системи показників та критеріїв визначення стану нелегальній міграції на ділянці відповідальності органу охорони державного кордону

Отриманий досвід в ході проведення ССПО “Полісся”, результат аналізу обстановки щодо нелегальної міграції в сучасних умовах та логічні висновки щодо подальшого розвитку подій в державі, дають можливість виокремити зовнішні та внутрішні показники та критерії, параметри яких характеризують стан нелегальної міграції, що є основою для прийняття управлінських рішень щодо використання наявних сил та засобів в охороні ДК України.

При цьому, корисність обраних показників для мети дослідження визначається наявністю у них відомих властивостей:

- відповідність цілям і завданням ОСД;
- ясний фізичний зміст;
- чутливість до значимих для дій прикордонних підрозділів факторів і до прийнятих рішень;
- зручність обчислення й використання.

Проведене експертне опитування фахівців, які мають досвід з прийняття управлінських рішень щодо охорони ДК в умовах невизначеності та можливості різкого загострення обстановки за рахунок впливу на її (обстановки) стан нелегальної міграції поза пунктами пропуску були синтезовані основні показники та критерії кількісна міра яких дає можливість оцінити реальний та прогнозований стан обстановки на конкретній ділянці ДК та формувати варіанти раціональної організації ОСД.

Із практики ОСД експертним шляхом та з урахуванням методичного апарату було встановлено складові етапів протиправної діяльності (нелегальна міграція) у прикордонній сфері та середній час, який витрачають порушники на їх реалізацію, основними з яких є:

- 1) вивчення тактики дій прикордонних підрозділів у прикордонних районах України та суміжної держави;

- 2) пошук пособників у конкретній протиправній діяльності (як правило, 5–6 осіб з відповідним оснащенням);
- 3) пошук місць перетину державного кордону (як правило, організатори нелегальної міграції мають 2–3 місця перетину);
- 4) вивчення місцевості (конкретних ділянок кордону) з метою реалізації майбутніх протиправних дій (як правило, за місцем проживання організаторів);
- 5) пошук нелегальних мігрантів (ухилянтів);
- 6) накопичення нелегальних мігрантів (ухилянтів) поблизу кордону та їх переміщення;
- 7) приховане переміщення правопорушників від місця початку руху до лінії державного кордону;
- 8) приховане переміщення нелегальних мігрантів (ухилянтів) через державний кордон на конкретній ділянці.

Основними показниками, які характеризують ступінь загрози “нелегальна міграція” є: кількість нелегальних мігрантів, час необхідний для реалізації порушення державного кордону, рівень оснащення та екіпіровка правопорушників, наявність транспортних засобів підвищеної прохідності, сприяння (відсутність реагування на порушення) суміжної сторони, протяжність ділянки кордону що використовується порушниками (Залож та інші, 2024).

2. Модель вибору раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань в умовах ймовірного сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону

Вибір способів виконання завдань прикордонними підрозділами залежить від мети їх застосування. Під час виконання завдання з ОДК прикордонні підрозділи проводять дії в межах контрольованого прикордонного району у визначених районах та на напрямках зосередження основних зусиль. Ці дії ґрунтуються на активному пошуку порушників законодавства про ДК, оперативній реалізації випереджувальної інформації та своєчасному реагуванні на відповідні зміни обстановки. У свою чергу, сфера (призначення, мета, місце й умови) та особливості застосування прикордонних підрозділів для виконання завдань щодо протидії нелегальній міграції визначають необхідність проведення ретельного аналізу існуючих моделей, які надають можливість оцінювати певні загальні складові задекларованої моделі (Братко, 2023).

Модель вибору раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань в умовах ймовірного сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону складається із наступних блоків:

- збір і накопичення даних: ознаки портрету загрози нелегальної міграції, умов та елементів рельєфу місцевості, тощо; параметрів рівня потенційної спроможності ПРИКЗ виконувати завдання щодо протидії НМ з урахуванням сценаріїв розвитку подій, стану взаємодіючих підрозділів;
- модель оцінки та прогнозу ступеня достовірності інформації про можливу протиправну діяльність у районі відповідальності прикордонного загону;
- модель оцінки та прогнозу рівня загострення обстановки щодо НМ у визначених районах і на напрямках підвищеної оперативної активності;
- модель визначення сценарію розвитку загрози НМ;
- модель оцінки необхідного складу прикордонного підрозділу при виконанні завдань щодо нейтралізації сценарію розвитку подій;
- формування характеристик раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу:
 - 1) місце (напрямок);
 - 2) супротивник (вид сценарію розвитку загрози НМ);
 - 3) наявний час;

- 4) достовірність інформації й заходи для її підвищення;
- 5) кількість прикордонних нарядів;
- 6) кількість і інтенсивність потоку правопорушників;
- 7) очікувана ефективність виконання завдань. Прийняття рішення, постановка завдань.

3. Методика прогнозування ефективності протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону

Якість виконання завдань прикордонними підрозділами залежить від урахування зазначених та інших особливостей при підготовці таких варіантів дій, та надають можливість виконати завдання з необхідною ефективністю (Кириленко, Олійник, 2023). Це породжує потребу розробки методики прогнозування ефективності протидії нелегальній міграції на ділянці прикордонного загону, адекватної наведеним завданням та умовам.

Алгоритм методики, який подано на рисунку 1, надає можливість спрогнозувати ефективність дій та підбирати значення керованих параметрів.

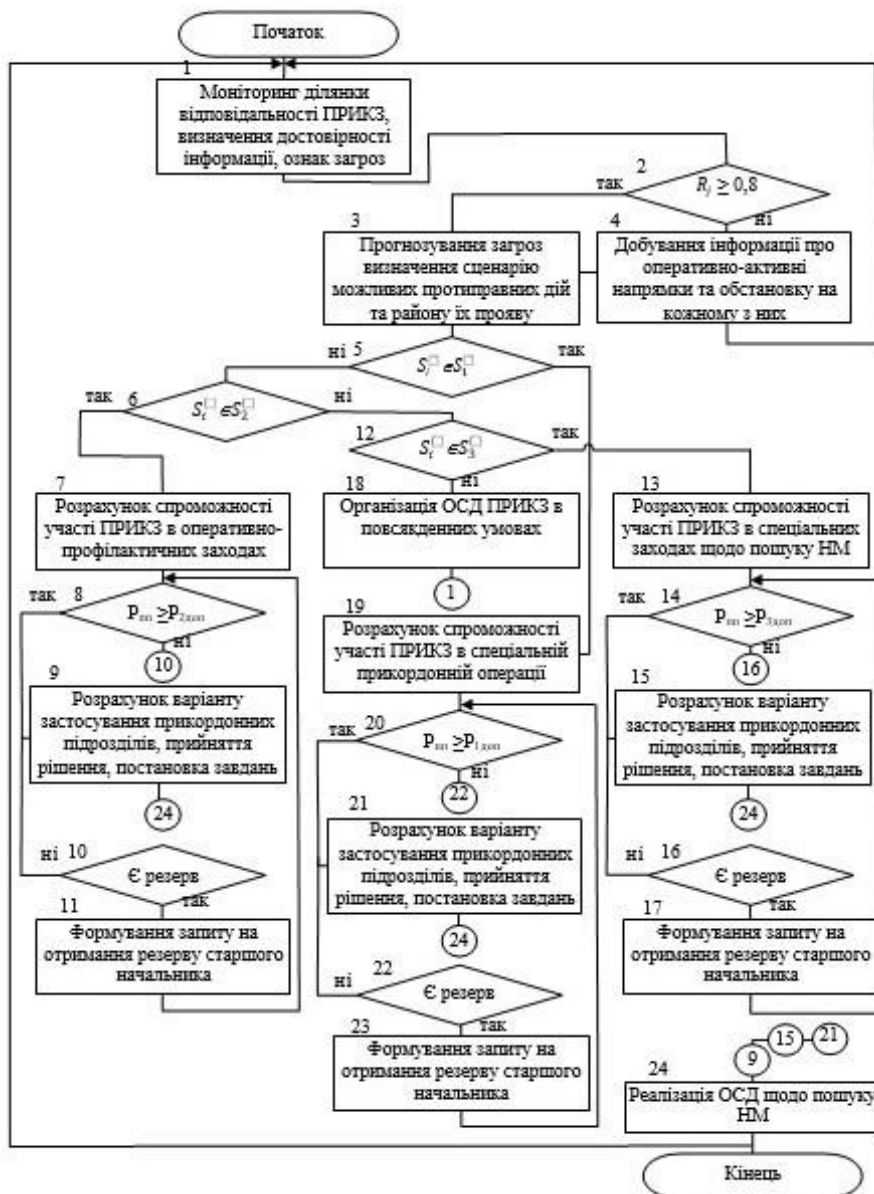

Рисунок 1 – Алгоритм методики прогнозування ефективності протидії нелегальній міграції на ділянці прикордонного загону

Джерело: Розроблено автором

Покращення кожного з керованих параметрів потребує потенційних затрат ресурсів, але може призводити до покращення результатів виконання завдань, яке може бути оцінено за допомогою даного алгоритму методики. Це надає змогу приймати обґрунтовані рішення щодо вибору раціонального варіанту застосування прикордонних підрозділів прикордонного загону під час визначених сценаріїв розвитку нелегальної міграції на конкретних ділянках місцевості.

Висновки

Таким чином, на підставі використання відомих методичних підходів, наявного досвіду та з урахуванням нових тенденцій розвитку загрози нелегальної міграції обґрунтовано, що основними показниками, які характеризують ступінь загрози нелегальної міграції є: кількість нелегальних мігрантів, час необхідний для реалізації порушення державного кордону, рівень оснащення та екіпіровка правопорушників, наявність транспортних засобів підвищеної прохідності, сприяння (відсутність реагування на порушення) суміжної сторони, протяжність ділянки кордону що використовується порушниками представлено їх описові характеристики (Самойленко, Дягель, 2023).

З урахуванням отриманих даних сформовані формальні вирази критеріального апарату, які надали можливість визначити можливі сценарії дій прикордонних підрозділів, що у подальшому надає можливість побудувати відповідну модель організації заходів протидії загрози, що розглядається.

На засадах проведеного аналізу існуючого та розробленого науково-методичного апарату, було обґрунтовано модель вибору раціонального варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань в умовах ймовірного сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону (Братко, 2023).

Отримана модель надає можливість виконувати моделювання варіантів розвитку сценаріїв нелегальної міграції, прогнозувати ефективність та вибирати параметри варіанта застосування прикордонного підрозділу для виконання завдань щодо протидії сценарію розвитку загрози нелегальної міграції на ділянці відповідальності конкретного прикордонного загону.

Розроблена методика прогнозування можливих сценаріїв обстановки на ділянці відповідальності прикордонного загону. Відповідний алгоритм дає можливість реалізувати раціональну організацію ОСД щодо протидії нелегальній міграції в залежності від прогнозованих загроз на ділянці відповідальності.

Даний науково-методичний апарат дозволяє з достатньою адекватністю запровадити основні підходи щодо протидії нелегальній міграції на ділянці відповідальності прикордонного загону.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

Залож В. В., Михайлюк Ю. О., Овчаренко В. В. (2023). Методичний підхід щодо формування системи показників і критеріїв визначення стану протидії нелегальній міграції на

ділянці відповідальності органу охорони державного кордону. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 2(91), 35–45.

- Братко А. (2023). Аналіз стану загроз для безпекового середовища в прикордонному просторі. *Social Development and Security*, 13 (4), 8–17. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.4.2>
- Кириленко В. А., Олійник А. А. (2023). Модель формування раціонального варіанта застосування сил і засобів прикордонного загону щодо збирання (добування) та обробки даних обстановки. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 2(91), 46–56.
- Самойленко О. О., Дягель Д. А. (2023). Модель формування системи показників раціонального розподілу сил і засобів прикордонних підрозділів у міжнародних пунктах пропуску для автомобільного сполучення в умовах воєнного стану. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 3(92). 111–125.
- Братко А. (2023). Методика організації роботи органів управління Державної прикордонної служби України щодо планування оперативно-службової діяльності. *Social Development and Security*, 13(1), 29-37. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.1.4>

References

- Bratko A. (2023). Analiz stanu zahroz dlya bezpekovoho seredovishcha v prykordonnomu prostori. *Social Development and Security*, 13 (4), 8–17. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.4.2>
- Bratko A. (2023). Metodyka orhanizatsiyi roboty orhaniv upravlinnya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny shchodo planuvannya operatyvno-sluzhbovoyi diyal'nosti. *Social Development and Security*, 13(1), 29-37. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.1.4>.
- Kyrylenko V. A., Oliynyk A. A. (2023). Model' formuvannya ratsional'noho varianta zastosuvannya syl i zasobiv prykordonnoho zahonu shchodo zbyrannya (dobuvannya) ta obrobky danykh obstanovky. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny*, 2(91), 46–56.
- Samoylenko O. O., Dyahel' D. A. (2023). Model' formuvannya systemy pokaznykiv ratsional'noho rozpodilu syl i zasobiv prykordonnykh pidrozdiliv u mizhnarodnykh punktakh propusku dlya avtomobil'noho spoluchennya v umovakh voyennoho stanu. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny*, 3(92). 111–125.
- Zalozh V. V., Mykhaylyuk YU. O., Ovcharenko V. V. (2023). Metodychnyy pidkhid shchodo formuvannya systemy pokaznykiv i kryteriyiv vyznachennya stanu protydiy nelehal'niy mihratsiyi na dilyantsi vidpovidal'nosti orhanu okhorony derzhavnoho kordonu. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny*, 2(91), 35–45.